

عمر رضی اللہ عنہ مرا با بزرگان بدر در مجلس خود جای می داد. گویا یکی از آنها ناراحت شده بود.

از عبدالله بن عباس رضی اللہ عنهما روایت است که می گوید: عمر رضی اللہ عنہ مرا با بزرگان بدر در مجلس خود جای می داد. گویا یکی از آنها ناراحت شده و گفته بود: چرا این پسر با ما وارد مجلس می شود، حال آنکه ما نیز پسرانی به سن او داریم؟ عمر رضی اللہ عنہ فرمود: شما خود می دانید که او از کجاست (و از شأن او آگاهید)؛ لذا روزی مرا صدا زد و با آنها به مجلس خود برد. دریافتم که می خواهد دلیل این کارش را به آنان نشان دهد. پرسید: درباره ی این سخن اللہ متعال چه می گوید که فرموده است: «إِذَا جَاءَ تَضْرُّ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ»؟ برخی گفتند: اللہ به ما دستور می دهد وقتی ما را یاری نمود و پیروز گردانید، او را ستایش کنیم و از او درخواست آمرزش نماییم. و برخی هم سکوت کردند و چیزی نگفتند. سپس از من پرسید: ابن عباس، آیا تو نیز چنین نظری داری؟ گفتم: خیر. فرمود: نظرت چیست؟ پاسخ دادم: این خبر وفات رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بود که اللہ به او خبر داد و فرمود: «إِذَا جَاءَ تَضْرُّ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ». [هنگامی که یاری اللہ و پیروزی (فتح مکه) فرا رسد، (بدان که زمان مرگت نزدیک شده است).] و این، علامتِ اجل توست. «فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا» [پس پروردگارت را با حمد و ستایش به پاکی یاد کن و از او آمرزش بخواه. بی گمان او توبه پذیر است.] عمر رضی اللہ عنہ فرمود: من از این سوره همان برداشتی را دارم که تو گفتی.

[صحیح است] [به روایت بخاری]

عادت و روش عمر رضی اللہ عنہ این بود که در مسائل مشکل، با صاحب نظران مشورت می کرد. و در مجلس خود همراه بزرگان بدر و صحابه، عبدالله بن عباس را نیز شرکت می داد؛ این درحالی بود که ابن عباس نسبت به آنها بسیار کم سن و سال بود؛ لذا از این مساله ناراحت شدند که چرا باید ابن عباس در چنین مجلسی حضور داشته باشد و فرزندان آنها شرکت نداشته باشند؛ این بود که عمر رضی اللہ عنہ تصمیم گرفت جایگاه علمی و ذکاوت و هوش ابن عباس را به ایشان نشان دهد؛ لذا آنها را جمع نمود و در مورد این سوره از آنها پرسید: «إِذَا جَاءَ تَضْرُّ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ وَرَأَيْتَ النَّاسَ يَدْخُلُونَ فِي دِينِ اللّٰهِ أَفْوَاجًا فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا». کسانی که حضور داشتند به دو دسته تقسیم شدند: دسته ای که ساکت ماندند و اظهار نظر نکردند و دسته ی دیگری که گفتند: اللہ ما را امر نموده که چون پیروزی و فتح آمد، برای گناهان مان طلب مغفرت کنیم و او را حمد و ستایش نماییم. اما مراد عمر رضی اللہ عنہ از طرح این مساله، پی بردن به مغز این آیات بود نه دانستن معنای کلمات و الفاظ آن؛ لذا از ابن عباس رضی اللہ عنهما پرسید: نظر تو در مورد این سوره چیست؟ وی گفت: این سوره بیانگر نزدیک شدن اجل رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم بود. اللہ متعال این آیه را به ایشان نازل نمود: «إِذَا جَاءَ تَضْرُّ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ» که مراد از آن فتح مکه است؛ و به این ترتیب بیان داشت که این علامت اجل توست: «فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَاسْتَغْفِرْهُ إِنَّهُ كَانَ تَوَّابًا»؛ لذا عمر رضی اللہ عنہ گفت: در این مورد با تو موافقم و نظر من نیز همین است. و به این ترتیب فضل عبدالله بن عباس رضی اللہ عنهما آشکار گشت.

النجاة الخيرية
ALNAJAT CHARITY

